

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes
d'aide à la publication de l'Institut français.

Această carte a apărut cu sprijinul Programelor
de susținere a publicării ale Institutului Francez.

SCHOLASTIQUE
MUKASONGA

NOTRE-DAME DU NIL

Traducere din franceză și note de
ADINA DINIȚOIU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Raluca Popescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Brînzan
DTP: Manuela Manița, Veronica Dinu

Tipărit la Master Print Super Offset

SCHOLASTIQUE MUKASONGA
NOTRE-DAME DU NIL

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 2012
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2024,
pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MUKASONGA, SCHOLASTIQUE
Notre-Dame du Nil / Scholastique Mukasonga;
trad. din franceză și note de Adina Dinițoiu. –
București: Humanitas Fiction, 2024
ISBN 978-606-097-440-6
I. Dinițoiu, Adina (trad.; note)
821.133.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Nu există liceu mai bun decât liceul Notre-Dame du Nil. Și nici unul situat mai la înălțime. La 2 500 de metri, precizează cu mândrie profesorii albi. 2 493, îi corectează sora Lydwine, profesoara de geografie. „Suntem atât de aproape de cer“, murmură maica stareță, împreunându-și mâinile.

Fiindcă anul școlar coincide cu anotimpul ploios, liceul e adesea cufundat printre nori. Uneori, dar rar, apare câte o rază de soare. Se zărește atunci, jos de tot, marele lac ca o baltă de lumină vineție.

Liceul e pentru fete. Băieții rămân jos, în capitală. Liceul a fost construit special pentru fete, cât mai sus, cât mai departe, ca să le îndepărteze, să le protejeze de rău, de tentațiile marelui oraș. Fiindcă domnișoarele de la liceu sunt menite unei frumoase căsătorii. Trebuie să ajungă acolo virgine, dacă nu cumva rămân însărcinate înainte. E mai bine să fie virgine. Căsătoria e un lucru serios. Elevele liceului sunt fete de miniștri, de militari de grad înalt,

de oameni de afaceri, de comercianți bogați. Căsătoria fetelor lor este una politică. Tineretele domnișoare sunt mândre de asta: ele știu cât valorează. E departe vremea când conta numai frumusețea. În privința zestrei, familiile lor nu vor primi doar vacile și ulcioarele de bere tradiționale, vor fi și valize pline cu bancnote, un cont bine garnisit la Belgolaise, la Nairobi, la Bruxelles. Grație lor, familia se va îmbogăți, clanul își va afirma puterea, iar linia lor de descendență își va extinde influența. Domnișoarele de la liceul Notre-Dame du Nil știu cât valorează.

Liceul se află foarte aproape de Nil. De izvoarele lui, evident. Ca să ajungi la el, o iei pe un drum pietros care urmează linia creștelor. Drumul se încheie cu o platformă unde staționează cele câteva mașini Land Rover ale turiștilor care se aventurează până aici. O pancartă indică: „IZVORUL NILULUI – 200 m“. O cărare în pantă abruptă duce la un grohotiș de unde izvorăște, între două stânci, un pârâiaș subțire. Apa izvorului se strânge mai întâi într-un bazin cimentat, înainte de a se vărsa, printr-o minusculă cască, într-o albie imprecisă, căreia i se pierde repede urma în vegetația versantului și pe sub ferigile arborescente din vale. În dreapta izvorului a fost ridicată o piramidă pe care se află inscripția: „Izvorul Nilului. Misiunea Cock, 1924“. Nu e atât de înaltă piramida, fetele de la liceu ating fără efort vârful știrbit, zicând că le va aduce noroc. Dar nu pentru

piramidă vin liceenele la izvor. Nu vin aici în excursie, ci în pelerinaj. Statuia Notre-Dame du Nil e așezată între stâncile mari care se află deasupra izvorului. Nu e chiar o grotă. Statuia e protejată de un adăpost de tablă. Pe soclu este gravat: „NOTRE-DAME DU NIL, 1953“. Cel care a hotărât să ridice statuia a fost vicarul apostolic. Regele obținuse de la suveranul pontif să consacre țara lui Cristos-Regele. Vicarul a vrut să consacre Nilul Fecioarei.

Oamenii își amintesc și acum de ceremonia de inaugurare. Sora Kizito, bătrâna bucătăreasă, aproape neputincioasă, era de față. În fiecare an, spune aceeași poveste noilor eleve. Da, a fost o ceremonie frumoasă, așa cum se poate vedea la biserică, în capitală, de Crăciun, sau pe stadion, de ziua națională.

Rezidentul își trimisese reprezentantul, dar administratorul se afla de față, înconjurat de o escortă de zece soldați. Unul dintre ei avea o goarnă, un altul ținea în mâini drapelul belgian. Erau prezenți conducătorii și subalternii lor, dar și cei ai circumscripțiilor învecinate. Erau însoțiți de soțiile și de ficele lor, cu coafuri înalte, cu perle, de dansatorii lor, care-și scuturau coamele ca niște lei impetuoși, și mai ales de cirezile lor de vaci inyambo, cu coarne lungi, pe care le împodobiseră cu ghirlande de flori. Gloata țăranilor umplea tot povârnișul. Albi din capitală nu riscaseră să se aventureze pe drumul rău care ducea la izvor. Nu era prezent decât domnul

de Fontenaille, plantatorul de cafea din vecinătate, așezat lângă administrator. Era anotimpul secetos. Cerul era limpede. Pe vârfurile creștelor nu era pic de praf.

Oamenii au așteptat multă vreme. În sfârșit, s-a zărit, pe cărarea de pe creastă, o linie neagră din care se ridica un murmur de rugăciuni și de cântece. Puțin câte puțin, s-a putut vedea: era vicarul apostolic, pe care oamenii l-au recunoscut după mitră și sceptru. Ai fi zis că era unul dintre regii magi din imaginile care ni se arătau la ora de catehism. Era urmat de misionari: pe cap purtau, ca toți albi în vremurile acelea, o pălărie colonială, dar aveau bărbi și erau îmbrăcați cu veșminte lungi, albe, garnisite cu un șirag gros de mătănie. Grupul de copii din Legiunea Mariei¹ presăra drumul cu petale de flori galbene. După ei venea Fecioara Maria. Era purtată de patru elevi de la seminar, în pantaloni scurți și cămașă albă, pe un pat din scânduri de bambus împletite, pe care e transportată tânăra mireasă la noua ei familie sau morții către locul de veci. Dar Madona nu putea fi zărită. Era acoperită cu un voal alb-albastru. În spatele ei se îmbulzea „clerul indigen“, apoi, precedat de stema lor și de steagul alb și galben al papei, se împrăștia grupul de elevi de la

---

1. La Légion de Marie (*Legio Mariae*) este o asociație internațională de membri ai Bisericii Catolice (fondată la Dublin, în 1921, de către funcționarul public Frank Duff), care o servesc pe bază de voluntariat.

catehism, care, în ciuda bastoanelor supraveghetorilor, se pierdeau pe costișe, dincolo de cărare.

Procesiunea a ajuns în valea unde curgea izvorul. Lectica pe care se afla Fecioara Maria, ascunsă și acum sub vâl, a fost așezată în apropierea cursului de apă. Administratorul a venit în fața monseniorului și a schițat salutul militar. Au schimbat câteva cuvinte, în timp ce cortegiul se înșira în jurul izvorului și al statuii, ce fusese ridicată pe o mică estradă. Monseniorul și doi misionari au urcat cele cinci trepte. Episcopul a binecuvântat mulțimea, apoi, întorcându-se către statuie, a pronunțat o rugăciune în latină, la care i-au răspuns cei doi preoți. După aceea, la un semn al episcopului, unul din cei doi acoliți a descoperit brusc statuia. Goarna a sunat, și drapelul s-a înclinat și el. Un freamăt lung a străbătut mulțimea. Strigătele ascuțite de bucurie ale femeilor au umplut valea, dansatorii și-au scuturat clopoștii de la glezne. Fecioara care s-a arătat de sub vâl semăna, fără îndoială, cu Fecioara din Lourdes, precum cea care putea fi văzută la biserica misiunii, același vâl albastru, aceeași centură azurie, aceeași rochie gălbuie, însă Notre-Dame du Nil era neagră, chipul ei era negru, mâinile ei erau negre, picioarele îi erau negre, Notre-Dame du Nil era o femeie cu pielea neagră, o africană, o rwandeză, de ce nu? „E Isis – a strigat domnul de Fontenaille –, s-a întors!“

Vicarul apostolic a stropit energic cu apă sfințită, binecuvântând statuia, izvorul, mulțimea. Și-a ținut

predica. Mulțimea n-a înțeles tot ce spunea. A vorbit despre Sfânta Fecioară, care s-ar numi aici Notre-Dame du Nil. A spus: „Picăturile acestei ape sfințite se amestecă cu apele născânde ale Nilului, se vor uni cu șuvoaiele altor râuri, care se vor transforma în fluviu, vor traversa lacurile, vor traversa mlaștinile, se vor rostogoli în căderile de apă, vor înfrunța nisipurile deșertului, vor adăpa celulele bătrânilor călugări, vor ajunge până la picioarele Sfinxului uimit, e ca și când aceste picături sfințite, prin grația dată de Notre-Dame du Nil, ar urma să boteze întreaga Africă, și chiar ea, Africa devenită creștină, este cea care va salva această lume de la pieire. Și parcă văd, da, văd aceste mulțimi de toate națiile care vor veni în pelerinaj, care vor veni în pelerinaj în munții noștri, pentru a se închina la Notre-Dame du Nil.“

La rândul său, conducătorul Kayitare a înaintat în fața estradei și și-a invocat vaca Rutamu, pe care o oferea noii regine a Rwandei. A amestecat elogiul acesteia cu cel al Fecioarei Maria, spunând că amândouă vor aduce bogăție de lapte și miere. Strigătele de bucurie ale femeilor și clinchetul clopoștelor au aprobat darul de bun augur.

La câteva zile după aceea, niște muncitori ai misiunii au venit să construiască o platformă între cele două stânci mari, deasupra izvorului. Au așezat acolo statuia, adăpostită sub un acoperiș de tablă. Abia după aceea, la doi kilometri distanță, a fost construit liceul. Chiar la independență.

Poate că monseniorul spera că apa sfințită a izvo-
rului va deveni miraculoasă, precum cea din Lourdes.
Dar nu s-a întâmplat. Numai Kagabo, vindecătorul
sau otrăvitorul, după cum vrei să crezi, umple cu ea
ulcioare mici, negre, ca niște tigve. Scufundă în ele
rădăcini cu forme neliniștitoare, piele de șarpe trans-
formată în pulbere, smocuri de păr ale copiilor născuți
morți, sânge uscat de la prima menstruație a fetelor.
Pentru a aduce vindecare sau moarte. Depinde cum
vrei să crezi.

Multă vreme, fotografiile de la ceremonia de
inaugurare a statuii Notre-Dame du Nil au împo-
dosit lungul culoar care servea de anticameră pentru
vizitatorii sau părinții elevelor care ceruseră audi-
ență la maica stareță. Acum nu mai rămăsese decât
una: aceea în care putea fi văzut monseniorul vicar
apostolic binecuvântând statuia. Din celelalte nu se
mai puteau ghici decât urmele dreptunghiulare,
ceva mai palide, pe care le lăsaseră în spatele cana-
pelei de lemn, rigide, fără perne, pe care nefericitele
eleve convocate de teribila maică stareță nici măcar
nu îndrăzneau să se așeze. Și totuși, fotografiile nu
fuseseră distruse. Gloriosa, Modesta și Veronica le
regăsiseră în ziua în care fuseseră însărcinate să
șteargă locul de praf, la capătul bibliotecii, unde
erau îndesate arhivele. Acolo, sub un teanc de ziare
vechi și reviste (*Kinyamateka*, *Kurerera Imana*, *L'Ami*,
Grands Lacs etc.), au descoperit fotografiile, puțin
îngălbenite și îndoite, unele încă sub geamul de

Cuprins

Începutul școlii	18
Munci și zile.	38
Ploaia	56
Isis	68
Sângele rușinii	90
Gorilele	105
Sub mantia Fecioarei	117
<i>Umuzimu</i> -ul reginei	142
Fiica regelui Baudouin	178
Nasul Fecioarei.	211
Școala s-a sfârșit	234